

Beeldtaal:

Een grote reis wacht de vader in dit inwijdingssprookje. Hij kust zijn drie dochters die hij lief heeft. Zij wijzen op de krachten werkzaam in de ziel van de mens. Later blijkt dat de vader de jongste het liefst had en dat zij ook het meest van hem houdt. De jongste verlangt iets levends, een leeuwerikje, dat kan zingen en springen. “Zingend springend leeuwerikje,” hoe melodieus, levendig, klinkt dit. De wensen van de twee oudsten, parels en diamanten, komen nog aan de orde.

Rita Veenman

De leeuwerik kunnen we in de zomer zien opstijgen, wel honderd meter, zijn heldere gezang klinkt daarbij op. De leeuwerik stond symbool in tijden van oorlog, wanneer het hart onder druk staat, zich jubelend zou willen bevrijden. De vogel daalt weer snel en lijkt zo hemel en aarde te verbinden.

Ton Lemaire beschrijft in zijn boekje¹ hoe de leeuwerik vanaf de middeleeuwen in teksten verschijnt. In de negentiende eeuw voert dit tot een hoogtepunt. In die tijd kende de literatuur in Duitsland en Engeland veel natuurbeelden die uiting gaven aan een romantisch levensgevoel waarin de menselijke ziel zich verbonden voelde met de wereldziel. Er heerste een stemming van: laat de natuur ons onderwijzen. Shelley, die onder andere de dialogen van Plato vertaalde, schreef een ode aan de leeuwerik. De ziel krijgt vleugels bij het aanschouwen van de leeuwerik; er ontstaat een verlangen bij het horen en zien van een zingende, stijgende leeuwerik. Christelijke dichters die de leeuwerik in beeld brengen, laten hem opstijgen naar Gods goedheid en leggen daarbij het accent op devotie. Wijst dat ons op de krachten van het hart? Die zijn verbonden met ons ik, het ‘leeuwer-ikje’. De leeuw noemt het vogeltje ook zijn leeuwerikje. De vogel wijst op het vrijmaken uit de zwaarte van het fysieke lichaam, hij zit in de top, je beleeft hierin ook het luchtelement.

Opspringen van vreugde kan het hart en de leeuwerik brengt dit in beeld. De dochter wil een zingend en springend leeuwerikje. Kan het menselijk hart zingen? Muziek spreekt het ritmisch middengebied aan. Zingen schenkt vreugde en spreekt de hartekrachten aan. De longen, de ademhaling wordt rustiger.

Vanaf de vierde eeuw kwamen er steeds meer hymnen, lofzangen speelden een belangrijke rol – denk bijvoor-

‘Het zingende springende leeuwerikje’

beeld aan Het Magnificat, de lofzang van Maria, maar ook al aan de psalmen van David. Hoe David daarbij op zijn harp speelde, als troost voor Saul.

De vader is tevreden als hij middenin het bos naast een slot, in de top van de boom de leeuwerik vindt. Dat komt net op tijd. Als contrast met deze tevreden stemming, verschijnt er een brullende leeuw die de knecht, die op de boom afloopt om het leeuwerikje mee te nemen, wil opvreten. De vader beseft dat hij goud aan deze leeuw behoort aan te bieden, het metaal dat bij de zon en het hart geplaatst kan worden. De leeuw wil echter datgene wat de vader het eerst tegemoetkomt wanneer hij thuiskomt. De vader weet dat wat hem het meeste na aan het hart ligt, hem wel eens tegemoet zou kunnen komen... Maar de knecht dringt aan en de vader doet de belofte. Zo komt er beweging; we voorvoelen dat er iets op het spel staat.

De leeuw

De leeuw, die zo brult dat de bladeren aan de boom trillen, is een machtig beeld. We spreken vaak van ‘de koning der dieren’, een leeuw met zijn prachtige goudgele manen, majesteitelijk kijkend over de savanne, je ziet zijn borstgebied en daarboven het machtige ‘gelaat’. Tegelijk vrezen we de leeuw om zijn verscheurende kracht. Als symbool is de leeuw belangrijk, ook op wapens en schilden. In het Oude Testament, waar sprake is van de twaalf zonen van Jacob (waarvan je iedere zoon onder een dierenriemteken zou kunnen plaatsen), hoort de leeuw bij de stam van Juda. Jacob noemt zijn zoon Juda een leeuwenjong. De naam ‘Juda’ betekent trouwens ‘loven’, ‘lofprijzing’. Juda geeft uit jaloezie zijn broer Jozef mee aan een karavaan op weg naar Egypte, maar redt hem hiermee wel uit de put. Later komt Juda echter op voor zijn jongste broer Benjamin, die beschuldigd wordt van diefstal door Jozef, die dan raadsman van de Farao is in Egypte. Juda pleit er voor niet Benjamin, maar hem zelf in

Egypte te laten, omdat zijn vader het verdriet om het verlies van Benjamin niet zou kunnen dragen. Beide aspecten laten zien hoezeer Juda door zijn hart wordt gedreven.

De leeuw staat aan de wortel van de boom, in het bos. Hij vertegenwoordigt het aarderijk, zijn donker gebrul lijkt door de aarde te dringen. We denken daarbij aan de mannelijke leeuw met zijn manen. Rudolf Steiner schrijft dat de man sterker verbonden is met de krachten van de aarde, terwijl de vrouw door haar aanleg spirituele gedachten meer op kan nemen. Het beeld van de leeuwerik, die in het luchtrijk vertoeft, heeft misschien meer van dit laatste element.

En ja, vader treft bij thuiskomst de jongste dochter. De vader is verdrietiger dan de jongste zelf; de grote vreugde over de ontvangen leeuwerik, geeft haar hoop. Zij denkt de leeuw zachter te kunnen stemmen en dan bij vader terug te keren. Hier ervaren we haar opdracht: de leeuw zachter te stemmen.

Bij het slot gekomen in het bos, de vege-

tatieve wereld, blijkt de leeuw echter 's nachts een menselijke gedaante te hebben, want hij is een betoverde koningszoon. De bruiloft wordt gevierd, zij leven gelukkig met elkaar en overdag, wanneer de koningszoon leeuw is, slapen ze. Deze omkering vertelt dat ze overdag niet wakker zijn. Zijn wij overdag werkelijk wakker? Of wordt een mens door de zintuigprikkels overdag geleefd? Alles onder de zon nemen we op met de zintuigen en dat werkt door in het vormen van onze ik-beleving. Vanuit het dierenriemteken Leeuw werd in de menselijke gestalte langzaam de bloedsomloop ontwikkeld; het hart is daarbij het orgaan van het midden, waarmee het ik van de mens zich verbindt. ■

1 De leeuwerik, T. Lemaire.

Vanwege de lengte van dit artikel kunnen we de tekst in deze 'Vrije Opvoedkunst' niet volledig plaatsen. Maar u kunt het vervolg van het artikel lezen op onze website: www.vrijeopvoedkunst.nl